

Рішення щодо релокації повинно включати механізми оцінки ризиків та переваг від переїзду, а також детальний контрольний перелік завдань із релокації.

Після шести місяців війни бізнес продовжує адаптовуватися до воєнних умов, корегує прогнози своєї роботи у бік більш позитивних. Підприємства-виробники підвищили оцінки свого поточного стану та почали прогнозувати збільшення обсягів виготовленої продукції з огляду на поступове налагодження каналів постачання, пристосування до нових умов, та з урахуванням релокації до більш безпечних регіонів.

Використані джерела:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану. Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX Київ. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html>

2. Зміни до програми «Доступні кредити 5-7-9%»: підтримка посівної кампанії та активація підприємництва. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zmini-do-programi-dostupni-krediti-5-7-9-pidtrimka-posivnoyi-kampaniyi-ta-aktivaciya-pidpriyemnictva28032022/>

3. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію: розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.03.2022р. №246-р Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>.

Совира Ярослав
Західноукраїнський національний університет
(науковий керівник: к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної теорії
ЗУНУ Лотиш О. Я.)

ВИКЛИКИ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна росії проти України поставила нові виклики, з якими до 24 лютого 2022 р. ще не стикався український бізнес. Індекс активності бізнесу UBI (Ukrainian Business Index) знизився до 33,9 (зі 100 можливих). Із червня 2022 р. він дещо зріс, але залишається на низькому рівні, що свідчить про невпевненість бізнесу у швидкому покращенні економічної ситуації, але

зростання показника за останні місяці показує, що негативні очікування зменшуються.

Більшість українських підприємців, незважаючи на складнощі, що виникли, не згорнули своєї діяльності. Вони продовжують роботу, адаптуючи свій бізнес до нових реалій життя країни. Як свідчать дані нового опитування Mastercard 61% підприємств продовжують роботу, 39% – зупинили роботу через безпосередні військові дії на цих територіях, з них 91% бізнесменів готові до її відновлення. Більше половини опитаних бізнесменів переконані, що на відновлення їм потрібно від 1 до 3 років. Так, опитування, проведені за березень-вересень 2022 р. показали, що кількість бізнесів, що повністю зупинили свою роботу поступово зменшується (із 75,3% на початку березня до 11,1% у кінці вересня).

Стан бізнесу по відношенню до 24.02

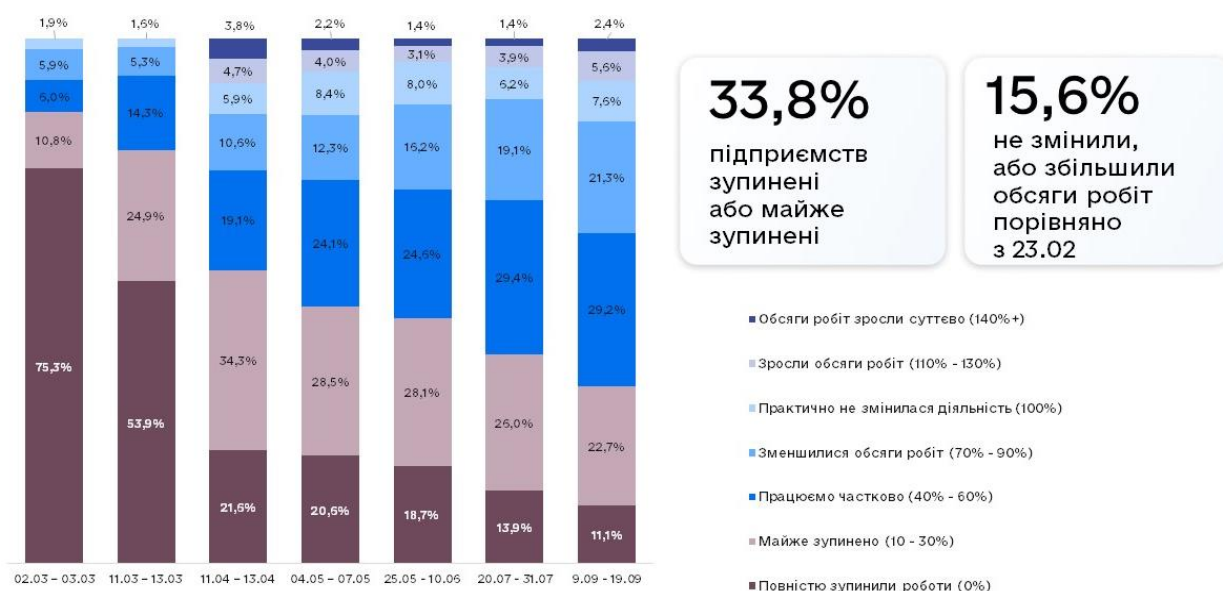

Рис 1. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування у вересні

Серед основних видів бізнесів, які на сьогодні продовжують роботу можна виділити: роздрібна торгівля – 33%, сфера послуг – 20,3%, консультування – 18,6%, ІТ – 12,6%, виробництво – 1,3%. За обсягами бізнесу 79% скороти свою діяльність, 19% залишилися на довоєнному рівні і лише 2% збільшили обсяги виробництва.

Половині опитаних підприємців в Україні довелося переформатувати свій бізнес:

- 17% переорієнтувалися на покриття потреб армії;
- 16% змушені були перейти в іншу сферу;
- 13% зіткнулися з необхідністю релокуватися у межах України чи за кордон.

Війна Росії в Україні поставила перед місцевими бізнесменами низку серйозних викликів. Найбільше підприємці в Україні зараз мають потребу у нових замовленнях та ринках збуту – 56%; коштах на подальший розвиток – 33%; допомозі у вирішенні логістичних проблем – 23%.

Якщо говорити про внесок українського бізнесу у волонтерську діяльність, то 74% малого і середнього бізнесу займаються благодійністю, з них 48% віддають на допомогу армії до 10% доходу, 20% бізнесу – 10-25% доходу, 6% бізнесу – більше 25% доходу).

Під час війни український бізнес почав активніше використовувати цифрові технології для ведення справ. За отриманими даними, 70% підприємців користуються цифровими каналами продажів, і саме вони, на думку 39% респондентів, приносять більше половини всіх замовлень. Більше того, через російське вторгнення частка підприємців, які приймають оплату в безготівковій формі, зростає до 87%. При цьому 8% їхньої загальної кількості почали використовувати таку оплату після 24 лютого 2022 р. За оцінкою, для близько 33% підприємців така форма зараз є основною. Російсько-українська війна також підштовхнула український бізнес до більш активного використання криптовалют для оплати товарів та послуг. Так, нині частка підприємців, які дозволяють розраховуватися цифровими валютами, становить 10%, ще 24% вважають це цілком реальним у майбутньому.

Однією зі стратегій подолання негативних наслідків війни для українського бізнесу є експорт. Тож 21,5% опитаних підприємців вже є експортерами, ще 18% заявили, що планують розвивати експортний напрям. Проте розвитку експорту перешкоджають серйозні логістичні проблеми. Серед ключових опитані підприємці назвали здорожчання транспорту, збільшення термінів доставки та затримки при перетині кордону.

Основними проблемами бізнесу у відновленні своєї діяльності є:

- відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку;
- непрогнозованість розвитку ситуації в Україні та на внутрішньому ринку;
- відсутність достатнього капіталу;
- непередбачувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу;
- недоступність кредитних коштів, зокрема програми «5–7–9», кредитів під 0%;
- зруйнованість ланцюгів постачання;
- неефективна, довга та дорога логістика.

Єдність українського суспільства, підтримка держави та іноземних партнерів дозволять впоратися з викликами і відновити діяльність малого та середнього бізнесу.

Використані джерела:

1. Жарикова А. Бізнес під час війни: скільки підприємців почали працювати «на закордон». URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/27/691914/> (дата звернення 02.10.2022).

2. Дослідження стану українського бізнесу під час війни: як себе почувають середні, малі та великі компанії. URL: <https://hub.kyivstar.ua/news/doslidzhennya-stanu-ukrayinskogo-biznesu-pid-chas-vijny-yak-sebe-pochuvayut-seredni-mali-ta-velyki-kompaniyi/> (дата звернення 29.09.2022).

Хропонюк Дар'я
Західноукраїнський національний університет
(науковий керівник: д.е.н., професор,
професор кафедри економіки та економічної теорії ЗУНУ
Длугопольський О.В.)

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Розвиток вітчизняної страхової галузі розпочався задовго до здобуття незалежності Україною через призму соціально-економічної діяльності страхових компаній. Результати їх діяльності тісно пов'язані з соціально-економічним становищем країни. Про це свідчить динаміка показників діяльності страховиків. Аналіз даних щодо функціонування страхового ринку України показує, що за період 2012-2020 років загальна кількість страхових компаній в Україні скоротилася з 414 до 210[1; 2; 3]. Не менш інтенсивним є падіння числа компаній зі страхування життя за 2012-2020 рр. – до 42 страхових компаній (66,7% інституцій, зареєстрованих на 2012 р.). Хоч така тенденція є загрозливою, загалом сучасний ринок страхових послуг України повністю відповідає рівню країн ЄС. Прискорення динаміки зменшення кількості страхових компаній обумовлене станом соціально-економічного розвитку країни та підвищенням вимог до інституцій.

У 2012-2020 рр. найрозвиненішими видами страхування в Україні були: страхування майна, страхування фінансових ризиків, страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, страхування вантажів та багажу, страхування життя, медичне страхування, страхування відповідальності перед